

for kravet om foreningsmedlemskabet, ikke havde den fornødne lovhjemmel. Altinget tilvejebragte herefter den nødvendige lovhjemmel. Herefter indbragte taxachaufføren spørgsmålet for menneskerettigheds-kommissionen.

Kommissionen fandt med 17 stemmer mod 1, at der var tale om en krænkelse af konventionens art. 11. Domstolen fandt ligeledes med 8 stemmer mod 1 (den islandske dommer), at forholdet stred mod konventionens art. 11. Det blev i dommen understreget, at allerede »British Rail« havde fastslået, at den negative foreningsfrihed var omfattet af art. 11. Herudover fremhæver domstolen, at ILO-konventionerne nr. 87 om foreningsfrihed og beskyttelse af retten til at organisere sig og nr. 98 om retten til at organisere og føre kollektive forhandlinger fastslår, at den negative foreningsfrihed er garanteret. Disse konventioner er ratificeret af Danmark i henholdsvis bekendtgørelse nr. 16 af 23. april 1952 og bekendtgørelse nr. 2 af 4. januar 1957. Domstolen pegede endvidere på, at der siden afgørelsen af British Rail-sagen er sket en betydelig politisk udvikling, blandt andet ved vedtagelsen af EF's Charter of the Fundamental Social Rights of Workers, som i art. 11, stk. 2, fremhæver den negative foreningsfrihed. Endvidere henviser domstolen til, at konventionen er et levende instrument og må fortolkes dynamisk. Af særlig interesse fastslog domstolen endvidere, at der ikke kunne lægges afgørende vægt på, at klager indvilligede i medlemskab af »Frami« som betingelse for at opnå bevillingen.

Under alle omstændigheder var klageren under et konstant pres, og det blev antaget at være spekulationer, hvorvidt han under alle omstændigheder ville være blevet medlem. Domstolen fandt herefter, at forholdet netop var en central del af den beskyttelse, som art. 11 er udtryk for. Domstolen fandt ikke som i »British Rail«, at det skulle tillægges særlig vægt, om klager forud for ansættelsen havde haft kendskab til kravet om foreningsfrihed. Dommen er således udtryk for, at der er sket en udvidelse af området for den negative foreningsfrihed. Domstolen er gået videre i beskyttelsen af den negative foreningsfrihed.

Den seneste dom fra Menneskerettighedsdomstolen vedrørende art. 11, Chassagnou and others mod Frankrig, støtter i det hele den retsudvikling, der efter klagerens opfattelse har været i fortolkningen af art. 11, der fører til, at art. 11 i dag tillige beskytter den negative foreningsfrihed i et omfang, der forhindrer eksklusivaftaler.

Danmark har et problem i forhold til Europarådets Socialpagt. Der er indledt klageprocedure mod Danmark for overtrædelse af pagten. Komiteen af uafhæn-

gige eksperter, der er et kontrolorgan, som skal påse, at medlemslandene efterlever pagtens bestemmelser, har fastslået, at den negative foreningsfrihed ikke er tilstrækkeligt beskyttet i dansk lovgivning. Ekspertkomiteen konkluderer, at socialpagtens art. 5 er overtrådt, så længe eksklusivaftaler er tilladt i den private sektor. Det efterfølgende kontrolorgan – regeringskomiteen – har opretholdt kritikken. Sagen har nu været behandlet i det øverste kontrolorgan – ministerkomiteen – og kun på grund af kravet om kvalificeret flertal blev der ikke vedtaget en rekommandation, som gik Danmark imod. 11 lande stemte for, mens kun Danmark og Irland stemte imod – 15 undlod at stemme. Resultatet viser dog, at hele 11 lande mener, at Danmark ikke overholder socialpagten og således vil være nødt til at forbyde eksklusivaftaler på arbejdsmarkedet. I Irland er eksklusivaftaler tilladt. Ministerkomiteen vedtog i midten af 1999 en rekommandation, hvoraf det fremgår, at den irske lovgivning bør ændres.

Danmark var i 1989 sammen med 10 andre EU-lande med til at vedtage en fællesskabspagt om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige rettigheder. I fællesskabspagten står der bl.a., at enhver arbejdsgiver og enhver arbejdstager har frihed til at melde sig ind i henholdsvis arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer eller undlade at gøre dette, uden at det må komme den pågældende personligt eller erhvervsmæssigt til skade. Den danske retsstilling er således ikke i overensstemmelse med forpligtelserne i fællesskabspagten. I protokollen til Maastrichttraktaten udtrykker de 11 lande ønske om at gennemføre fællesskabspagten. Med Amsterdamtraktaten indskrives protokollen i selve traktaten, og der henvises igen til fællesskabspagten samt til den europæiske socialpagt. Der er dog tale om hensigtserklæringer og altså ikke retligt bindende bestemmelser.

I en række lande er eksklusivbestemmelser forbudt. Følgende lande kan nævnes: Tyskland, Frankrig, Italien, Belgien, Storbritannien, Grækenland og Spanien. I Tyskland er foreningsfriheden beskyttet i grundlovens art. 9, afsnit 3. Retten til at stå uden for en organisation er også beskyttet. Følgen heraf er derfor, at eksklusivklausuler er grundlovsstridige.

Højesteret accepterer eksklusivaftaler

I en sag anlagt af Kristelig Fagforening har Højesteret fastslået, at foreningsfrihedsloven er i overensstemmelse med praksis ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Det indebærer, at Højesteret accepterer eksklusivaftalerne på det danske arbejds-